

ENERGETIKA SANOATI VA ATROF MUHIT. MUQOBIL ENERGIYA MANBALARI.

G`oziyev Islomjon Ravshanjon o`g`li

Talaba. Farg`ona Politexnika Instituti. Farg`ona shahar.

Islomjongoziyev02@gmail.com

Energetika sanoati — tabiiy resurslardan [energiya](#) manbalarini olishga qaratilgan faoliyat sohasi. Bu faoliyatga qayta tiklanuvchi, [yadroviy](#) va qazib olinadigan yoqilg`idan olinadigan energiya manbalarini ishlab chiqarish hamda isrof qilinadigan energiyani qayta tiklash va qayta ishlatish kiradi. Energiyani tejash va samaradorlik choralari, energiyani rivojlantirishga bo`lgan talabni kamaytiradi va atrof-muhit muammolarini yaxshilash bilan jamiyatga foyda keltirishi mumkin.

Jamiyatlar energiyadan transport, ishlab chiqarish, yoritish, isitish, havoni tozalash, aloqa, sanoat, tijorat va maishiy maqsadlarda foydalanadi. Energiya resurslari birlamchi manbalar sifatida tasniflanishi mumkin, bunda resurs asosan asl shaklida ishlatilishi mumkin yoki energiya manbasini qulayroq foydalanishga yaroqli shaklga aylantirish kerak bo`lgan ikkilamchi resurslarga bo`linadi. Qayta tiklanmaydigan resurslar inson foydalanishi natijasida sezilarli darajada tugaydi, qayta tiklanuvchi resurslar esa insonning cheksiz ekspluatatsiyasini davom ettira oladigan jarayonlar natijasida ishlab chiqariladi. Minglab odamlar [energetika sohasida](#) faoliyat olib boradi. An'anaviy sanoatga [neft sanoati](#), tabiiy gaz sanoati, elektr energetikasi va [atom sanoati](#) kiradi. Yangi energiya sanoati muqobil va barqaror ishlab chiqarish, tarqatish va muqobil yoqilg`ilarni sotishni o`z ichiga olgan qayta tiklanuvchi energiya sanoatini o`z ichiga oladi. Energiya resurslari boshqa shaklga o`tkazmasdan yakuniy foydalanish uchun yaroqli birlamchi manbalar yoki energiyaning yaroqli shakli asosiy manbadan sezilarli konversiyani talab qiladigan

ikkilamchi resurslar sifatida tasniflanishi mumkin. Birlamchi energiya manbalariga shamol energiyasi, quyosh energiyasi, yog‘och yoqilg‘isi, ko‘mir, neft va tabiiy gaz va uran kabi qazib olinadigan yoqilg‘ilar misol bo‘ladi. Ikkilamchi resurslar elektr energiyasi, vodorod yoki boshqa sintetik yoqilg‘ilardir. Muqobil energiya manbalaridan keng foydalanish har bir mamlakatning ustuvor maqsadlari hamda energetika havfsizligi vazifalariga muvofiq keladi va energetika sohasining jadal rivojlanayotgan yo‘nalishlaridan hisoblanadi. Respublikamizda qayta tiklanuvchan energiya manbalarini rivojlantirish, birinchi navbatda gidroenergetika salohiyatidan foydalanish borasida "O'zbekenergo" DAK tomonidan ma'lum ishlar amalga oshirilmoqda. Muqobil energiya manbalari bu gidroenergetika, shamol energiyasi, quyosh energiyasi, geotermal energiya, biomassa va suv oqimi energiyasidan foydalanish orqali olinadigan qayta tiklanadigan energiyadir. Neft, tabiiy gaz, ko‘mir va uran rudasi kabi qazib olinadigan yoqilg‘idan farqli o‘laroq, bu energiya manbalari tugamaydi, shuning uchun ular qayta tiklanadigan, deb ataladi. Birgina 2019-yilning o‘zida butun dunyo bo‘ylab umumiy quvvati 200 GVt bo‘lgan qayta tiklanadigan energiya manbalari (TEM) ob‘yektlari o‘rnatildi. Hozirgi kunda jahon miqyosida quyosh va shamol energetikasi qayta tiklanuvchi energiya manbalari quvvatlarining oshishida asosiy rolni o‘ynamoqda, bunda 2019-yilda ushbu turdagi energetika quvvatlari o‘shishining ulushi jahondagi jami qayta tiklanuvchi energiya manbalari quvvatlari sof o‘shishining 90 foizini tashkil etdi. Jamiyatlarni industriyalashtirish davrida energiyaga bo‘lgan talab jadal sur‘atlarda o‘sib bordi. Bunday sharoitda barqaror va uzluksiz energiya ta‘minotiga esa ko‘mir, neft va gazdan foydalanish tufayli erishildi. Energiya resurslaridan foydalanish miqyosining ortib borishi bilan birgalikda ommaviy tarzda elektr energiyasi ishlab chiqarishining tabiatga va ekologiyaga salbiy ta‘siri ham kuchayib bordi. Lekin insoniyat foydali, qazib olinadigan yoqilg‘i ham chegaralanganligini, ular yer yuzining ayrim joylarida,

ma'lum miqdorlarda mavjudligini, ularning zahiralari esa yaqin vaqtlar ichida tugashini tushunib yetdi.

Foydalangan adabiyotlar:

1. <https://uz.wikipedia.org>
2. Y.Shodimetov, R.Rahimbekov, “Ijtimoiy ekologiyaga kirish”, Oliy o`quv yurtlari uchun darslik. Toshkent “O`qituvchi 1994”
3. O.Qudratov “Sanoat ekologiyasi”. Oliy va o`rta maxsus ta`lim vazirligi bakalavrlari uchun o`quv qo`llanma. Toshkent 2003